

Силабус освітнього компонента

Програма навчальної дисципліни

Соціологія організацій

Шифр та назва спеціальності

054 – Соціологія

Інститут

ННІ Соціально-гуманітарних технологій

Освітня програма

Соціологія управління

Кафедра

Соціології і публічного управління (305)

Рівень освіти

Бакалавр

Тип дисципліни

Спеціальна (фахова), Обов'язкова

Семестр

5

Мова викладання

Українська

Викладачі, розробники

Ляшенко Наталія Олександрівна

Nataliia.Liashenko@khpi.edu.ua

Кандидат соціологічних наук, доцент, доцент кафедри соціології і публічного управління

Авторка понад 60 наукових і навчально-методичних публікацій. Провідна лекторка з курсів: «Соціологія сім'ї», «Загальна соціологія», «Соціологія організацій», «Сучасні соціологічні теорії», «Методологія та методи соціологічних досліджень», "Соціологія гендеру".

[Детальніше про викладача на сайті](#)

[кафедри](http://web.kpi.kharkov.ua/sp/professors-ko-vikladats-kij-sklad/)

Загальна інформація

Анотація

У курсі висвітлюються основні проблемні положення та категорії організації як соціального феномену, розглядаються основні її компоненти, типи та види організаційних структур, наукові підходи до пояснення функціонування організації, поведінка її членів..

Мета та цілі дисципліни

ознайомлення студентів з основами теорії організацій, феноменом організації та джерелами організованості в суспільстві; типологією організацій; структурою та функціями, стадіями розвитку організацій; цілями, завданнями, що стоять перед сучасними організаціями; особливостями інформаційних та комунікаційних процесів в організаціях; специфікою організаційної культури.

Формат занять

Лекції, практичні заняття, консультації.. Підсумковий контроль – екзамен.

Компетентності

СК01. Здатність оперувати базовим категоріально-понятійним апаратом соціології.

СК10. Здатність виявляти та досліджувати девіантні форми поведінки.

СК 113датність здійснювати соціологічне забезпечення управління в організаціях на основі знань їх структури, властивостей, принципів оптимізації, методологічних основ соціального управління та соціального аудиту.

Результати навчання

РН01. Використовувати понятійний апарат соціології в освітній, дослідницькій та інших сферах професійної діяльності.

РН04. Пояснювати закономірності та особливості розвитку і функціонування соціальних явищ у контексті професійних задач.

РН14. Знати основні категорії соціального управління, основні типи організаційно-управлінських структур та шляхи оптимізації діяльності організації, потенціал соціологічного забезпечення управлінського процесу в організаціях; вміти будувати дерево цілей для діагностики діяльності та формувати стратегії розвитку організації.

Обсяг дисципліни

Загальний обсяг дисципліни 150 год. (5 кредитівECTS): лекції – 32 год., практичні заняття– 32 год., самостійна робота – 86 год.

Передумови вивчення дисципліни (пререквізити)

Для успішного проходження курсу необхідно мати знання та практичні навички з наступних дисциплін: "Загальна соціологія", "Основи економічної теорії", "Соціологія особистості та девіантної поведінки", "Соціологія культури", "Сучасні соціологічні теорії".

Особливості дисципліни, методи та технології навчання

Під час проведення лекційних занять з навчальної дисципліни передбачено застосування таких методів навчання: пояснювально-ілюстративний метод (демонстрація на екрані слайдів презентацій, візуалізації навчального матеріалу); метод проблемного викладення; частково-пошуковий, або евристичний метод (лекції за окремими темами викладаються в проблемній формі). Під час проведення семінарських занять застосовується: репродуктивний метод (засвоєння базових понять курсу); частково-пошуковий, або евристичний метод (під час підготовки індивідуальних проєктів); дослідницький метод (студенти самостійно вивчають літературу, джерела, ведуть дослідження, виміри та виконують інші пошукові дії для створення презентації на задану тему). Семінарські заняття можуть бути побудовані у формі дискусії.

Програма навчальної дисципліни

Теми лекційних занять

Тема 1. Введення в соціологію організацій

Соціологія організацій як наука. Природна та штучна організація. Організації як об'єкт вивчення соціології. Ознаки організації.

Тема 2. Основні етапи формування соціології організацій

Соціально-економічні умови виникнення теорії організацій. Школа наукового управління. Школа людських відносин. Психологічна школа в теорії організацій.

Тема 3. Сучасні теоретичні підходи до вивчення організацій

Системний підхід до вивчення організації. Структурно-функціональний підхід до вивчення організації. Ситуаційний підхід до вивчення організації. Дослідження Т. Бернса та Г. Сталкера: «механістична» та «органічна» моделі організації. Типи організацій у залежності від їх відносин із зовнішнім середовищем за П. Лоранжом та М. Мортонем.

Тема 4. Структура та основні елементи організацій.

Визначення структури організації. Основні параметри організаційної структури: складність, ступінь формалізації та централізація. Ціль як елемент стратегії, структури та діяльності організації. Типологія цілей організації. Складність або диференціація організації як параметр організаційної структури. Типи диференціації структури організації: горизонтальна, вертикальна та диференціація в просторі. Інтеграція як параметр структури організації

Тема 5. Типологія та конфігурація організацій

Нормативна та фактична соціальна структури організації. Формальна та неформальна структури організації: проблеми їх співвідношення. Типологія та конфігурація організації. Міра централізації та взаємне розташування структурних одиниць (підрозділів). Лінійна, лінійно-штабна, продуктова структури організації. Функціональна структура організації. Лінійно-функціональна структура організації. Матричні та вільні структури організації..

Тема 6. Роль зовнішнього середовища для організації

Поняття та структура зовнішнього середовища організації. Характеристики зовнішнього середовища організації. Види зв'язків організації з зовнішнім середовищем. Стратегії організації у відношеннях з зовнішнім середовищем. Зміни зовнішнього середовища організації під час війни.

Тема 7. Персонал та групові процеси в організації

Поняття та типи персоналу організації. Основні етапи роботи з персоналом. Набор та відбір персоналу. Оцінка персоналу в організації. Плинність кадрів в організації. Поняття та характеристика групової поведінки. Класифікація груп в організації. Етапи групової динаміки: стадія виникнення групи, стадія самоствердження, стадія нормо утворення, виконавча стадія, стадія перериву.

Тема 8. Комунікаційні процеси в організації

Природа комунікації в організації. Принципіальні моделі комунікації в організаціях. Функціонування комунікації в організаціях. Типологія комунікації в організації. Інформація як організаційний ресурс і умова розвитку організації. Чинники ефективного інформування її членів. Дезінформація в житті організації. Роль чуток у функціонуванні і розвитку організації. Зміни комунікації в організації під час війни.

Тема 9. Організаційна культура

Поняття та складові організаційної культури. Зміст організаційної культури: діяльнісно-рольовий культурний комплекс, управлінський культурний комплекс, культурний комплекс взаємодії з зовнішнім середовищем, поведінковий культурний комплекс. Види корпоративної культури та її вплив на організацію.

Тема 10. Організаційна динаміка

Сутність та типологія соціальних змін в організації. Основні напрямки змін в організації. Типи організаційних змін. Головні причини опору інноваціям.

Теми практичних занять

Тема 1. Організації як об'єкт вивчення соціології

Соціологія організацій як наука. Природна та штучна організація. Ознаки організації.

Тема 2. Основні етапи формування соціології організацій

Соціально-економічні умови виникнення теорії організацій. Школа наукового управління. Школа людських відносин. Психологічна школа в теорії організацій.

Тема 3. Сучасні теоретичні підходи до вивчення організацій

Системний підхід до вивчення організації. Структурно-функціональний підхід до вивчення організації. Ситуаційний підхід до вивчення організації. Дослідження Т. Бернса та Г. Сталкера: «механістична» та «органічна» моделі організації. Типи організацій у залежності від їх відносин із зовнішнім середовищем за П. Лоранжом та М. Мортонем.

Тема 4. Структура та основні елементи організації

Визначення та основні параметри організаційної структури: складність, ступінь формалізації та централізація. Ціль як елемент стратегії, структури та діяльності організації. Типологія цілей організації. Диференціація організації як параметр організаційної структури. Інтеграція як параметр структури організації. Можливі зміни структури організацій що пов'язані з війною.

Тема 5. Типологія та конфігурація організацій

Нормативна та фактична соціальна структури організації. Формальна та неформальна структури організації: проблеми їх співвідношення. Типологія та конфігурація організації. Міра централізації та взаємне розташування структурних одиниць (підрозділів). Лінійна, лінійно-штабна, продуктова структури організації. Функціональна структура організації. Лінійно-функціональна структура організації. Матричні та вільні структури організації..

Тема 6. Роль зовнішнього середовища для організації

Поняття та структура зовнішнього середовища організації. Характеристики зовнішнього середовища організації. Види зв'язків організації з зовнішнім середовищем. Стратегії організації у відношеннях з зовнішнім середовищем. Зміни зовнішнього середовища організації під час війни.

Тема 7. Персонал та групові процеси в організації

Поняття та типи персоналу організації. Основні етапи роботи з персоналом. Набор та відбір персоналу. Оцінка персоналу в організації. Плинність кадрів в організації. Зміни персоналу організації що викликає війна. Поняття та характеристика групової поведінки. Класифікація груп в організації. Етапи групової динаміки: стадія виникнення групи, стадія самоствердження, стадія нормо утворення, виконавча стадія, стадія перерви.

Тема 8. Комунікаційні процеси в організації

Принципальні моделі комунікації в організаціях. Функціонування комунікації в організаціях. Типологія комунікації в організації. Інформація як організаційний ресурс і умова розвитку організації. Чинники ефективного інформування її членів. Дезінформація в житті організації. Зміни комунікації в організації під час війни

Тема 9. Організаційна культура

Поняття та складові організаційної культури. Зміст організаційної культури: діяльнісно-рольовий культурний комплекс, управлінський культурний комплекс, культурний комплекс взаємодії з зовнішнім середовищем, поведінковий культурний комплекс. Види корпоративної культури та її вплив на організацію.

Тема 10. Організаційна динаміка

Сутність та типологія соціальних змін в організації. Основні напрямки змін в організації. Типи організаційних змін. Головні причини опору інноваціям. Інновації в організації, що викликає війна

Теми лабораторних робіт

Лабораторні роботи в рамках дисципліни не передбачені.

Самостійна робота

Курс передбачає виконання індивідуального завдання у вигляді реферату та представлення його як презентації за темою, яку студент вільно обирає з числа тем, які пропонуються або узгоджує з викладачем ініціативну тематику. Студент представляє виконану роботу на семінарі. Обсяг презентації – 16-25 слайдів, текст доповіді – 4-6 стандартних сторінок. Основний зміст презентації доповідається у вільній формі на семінарському занятті, і студент отримує оцінку (10 балів), що додаються до загального рейтингу. Крім того наприкінці курсу студенту потрібно розробити методологічний розділ програми соціологічного дослідження за темою що обирається та представити її на останньому практичному занятті (10 балів).

Література та навчальні матеріали

Основна література

1. Соціологія організацій: навчальний посібник / І.М. Гавриленко, В.І. Кузьменко., О.Л. Скідін, Запоріжжя, ГУ «ЗІДМУ», 2007 р., 407 с.
2. Барков С.А. Соціологія організацій 2015 р. / С.А. Барков
URL: https://stud.com.ua/36031/sotsiologiya/sotsiologiya_organizatsiy
3. Особистість в соціальних організаціях: Навчально-методичний посібник для студентів спеціальності 054 «Соціологія» / К.А. Агаларова, Т.М. Байдак, М.В. Бірюкова, В.О. Болотова, Н.О. Ляшенко, І.П. Рущенко – Харків : НТУ «ХПІ», 2020. – 170 с. [chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcgclcfndmkaj/https://repository.kpi.kharkov.ua/server/api/core/bitstreams/7529f7da-1521-41c7-8f30-fcfb0fa135b6/content](https://efaidnbmnnnibpcajpcgclcfndmkaj/https://repository.kpi.kharkov.ua/server/api/core/bitstreams/7529f7da-1521-41c7-8f30-fcfb0fa135b6/content)
4. Монастирський Г.Л. Теорія організації: підручник. 2-е видання, доповнене й перероблене. Тернопіль: «Крок», 2019. 368 с. URL: [chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcgclcfndmkaj/http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/37776/1/Teoriia%20orhanizatsii%202019.pdf](https://efaidnbmnnnibpcajpcgclcfndmkaj/http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/37776/1/Teoriia%20orhanizatsii%202019.pdf)
5. Монастирський Г. Л. Теорія організації: підручник. 2-е видання, доповнене й перероблене. Тернопіль: ЗУНУ, 2020. 329 с. [chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcgclcfndmkaj/http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/41366/1/TO_pidruchnyk_2020.pdf](https://efaidnbmnnnibpcajpcgclcfndmkaj/http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/41366/1/TO_pidruchnyk_2020.pdf)

Додаткова література

6. Соціологія управління та організацій [Текст] : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закладів / Л. М. Димитрова ; Національний технічний ун-т "Київський політехнічний ін-т". - 2-ге вид., виправ. і доп. - К. : Політехніка НТТУ "КПІ" : Ліра-К, 2005. - 156 с.
7. Бельська Т. В. Конспект лекцій з дисципліни «Теорія організації» (для студентів магістратури спеціальності 281 – Публічне управління та адміністрування) / Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова ; уклад. Т. В. Бельська. – Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2018. – 78 с. chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcgclefindmkaj/http://eprints.kname.edu.ua/50037/1/2017%20210%D0%9A%D0%9B_%D0%A2%D0%B5%D0%BE%D1%80%D1%96%D1%8F%20%D0%BE%D1%80%D0%B3%D0%B0%D0%BD%D1%96%D0%B7%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%97%20%D0%BC%D0%B0%D0%B3%D1%96%D1%81%D1%82%D1%80%20%D0%BF%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%B4%D0%B5%D0%BB%D0%BA%D0%B0.pdf
8. Гайдученко С. О. Організаційна культура : конспект лекцій для студентів бакалавріату всіх форм навчання спеціальності 281 – Публічне управління та адміністрування / С. О. Гайдученко ; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. – Харків : ХНУМГ ім. Бекетова, 2020. – 75 с. URL: <chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcgclefindmkaj/https://core.ac.uk/download/pdf/356030187.pdf>
9. Захарчин Г.М. Корпоративна культура: Навчальний посібник // Г.М. Захарчин URL: chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcgclefindmkaj/https://moodle.znu.edu.ua/pluginfile.php?file=/129615/mod_resource/content/1/%d0%9d%d0%b0%d0%b2%d1%87%d0%b0%d0%bb%d1%8c%d0%bd%d0%b8%d0%b9%20%d0%bf%d0%be%d1%81%d1%96%d0%b1%d0%bd%d0%b8%d0%ba%20%d0%9e%d1%80%d0%b3%d0%b0%d0%bd%d1%96%d0%b7%d0%b0%d1%86%d1%96%d0%b9%d0%bd%d0%b0%20%d0%ba%d1%83%d0%bb%d1%8c%d1%82%d1%83%d1%80%d0%b0.pdf
10. Отенко І. П. Корпоративна культура: міжнародний та трансформаційний аспекти : монографія / І. П. Отенко, М. І. Чепелюк. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2018. – 243 с. URL: <chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcgclefindmkaj/http://repository.hneu.edu.ua/bitstream/123456789/20079/1/2018-%20d0%9e%d1%82%d0%b5%d0%bd%d0%ba%d0%be%20d0%86%20d0%9f%2c%20d0%a7%d0%b5%d0%bf%d0%b5%d0%bb%d1%8e%d0%ba%20d0%9c%20d0%86.pdf>
11. Organization and Organizational Behaviour // http://www.tmv.edu.in/pdf/Distance_education/BCA%20Books/BCA%20VI%20SEM/BCA-629%20B.pdf
12. Organizations: behavior, structure, processes. Fourteenth Edition / James L. Gibson University of Kentucky John M. Ivancevich University of Houston James H. Donnelly, Jr. University of Kentucky Robert Konopaske Texas State University // http://dl.motamem.org/organizations_behavior_structure.pdf

Система оцінювання

Критерії оцінювання успішності студента та розподіл балів

100% підсумкової оцінки складаються з результатів оцінювання у вигляді екзамену (10%) та поточного оцінювання (90%).

Екзамен: два теоретичних питання за темами курсу.

Поточне оцінювання: підсумковий онлайн тест за курсом (15%), індивідуальні завдання: проект/реферат(10%)та методологічний розділ програми соціологічного дослідження з проблем організації (10%), поточне оцінювання під час практичних занять (45%)

Шкала оцінювання

Сума балів	Національна оцінка	ECTS
90–100	Відмінно	A
82–89	Добре	B
75–81	Добре	C
64–74	Задовільно	D
60–63	Задовільно	E
35–59	Незадовільно (потрібне додаткове вивчення)	FX
1–34	Незадовільно (потрібне повторне вивчення)	F

Норми академічної етики і політика курсу

Студент повинен дотримуватися «Кодексу етики академічних взаємовідносин та доброчесності НТУ «ХПІ»: виявляти дисциплінованість, вихованість, доброзичливість, чесність, відповідальність. Конфліктні ситуації повинні відкрито обговорюватися в навчальних групах з викладачем, а при неможливості вирішення конфлікту – доводитися до відома співробітників дирекції інституту. Нормативно-правове забезпечення впровадження принципів академічної доброчесності НТУ «ХПІ» розміщено на сайті: <http://blogs.kpi.kharkov.ua/v2/nv/akademichna-dobrochesnist/>

Погодження

Силабус погоджено

Дата погодження, підпис

Завідувач кафедри
Володимир МОРОЗ

30.06.2023

Дата погодження, підпис

Гарант ОП
Марина БІРЮКОВА

30.06.2023